

Sarah Bernhardt in een kostuum van Paul Poiret voor QUEEN ELIZABETH (1912)

Kostuumontwerp in de Hollywoodfilm

Samenstelling Ine van Dooren

De jaren tien en twintig

De 'fashion-film'

- 1910 In Europa wordt de eerste 'Fashion-film' gedraaid: FIFTY YEARS OF PARIS FASHIONS 1859-1909. De film vertelt geen 'verhaal', maar toont het showen van mode en maakt de nieuwste modellen toegankelijk voor een groot publiek.
- 1910/1914 Filmmaatschappijen als Pathé en Gaumont produceren een serie korte filmpjes die de laatste creaties uit de modewereld tonen.
- 1913 Miss Abbey Meehan vertoon in Londen de film KINEMACOLOUR FASHION GAZETTE. De modebeelden zijn gekleurd volgens de Kinemacolour-methode, een proces gebaseerd op de kleuren groen en rood.
- 1913 De Franse modecouturier, Paul Poiret, werkt mee aan verschillende van deze modefilms.
- 1914 Door de Eerste Wereldoorlog verdwijnt het laatste modenieuws naar de achtergrond. Amerikaanse filmmaatschappijen gaan nu mode-'reels' uitbrengen.
- 1915 Mrs. Armstrong Whitney organiseert een modetour die in Peerless Lee Studio op film wordt gezet. De producer, Jacob Wilk, verpakt het showen van modellen in een simpel fiktief verhaaltje (story-line).
- 1917 Een serie modiefilmpjes met story-line: FLORENCE ROSE FASHIONS wordt begeleid door artikelen in de grote Amerikaanse kranten. Tekst: Mrs. Radnor-Lewis. Tekening: Winnifred I. Messer.
- 1925 MC CALL FASHION NEWS maakt gebruik van het Eastman Colour Process. Parijse creaties in kleur met ontwerpen van Poiret, Jenny, Worth, Lanvin. Steraktrice: Hope Hampton.

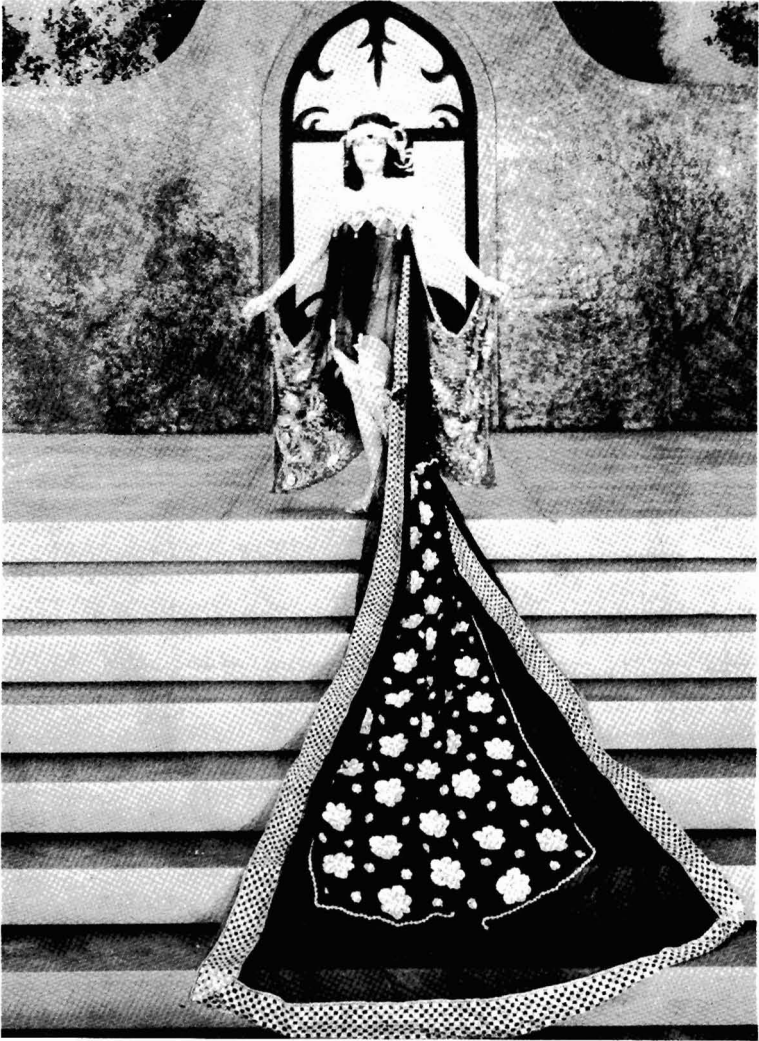
De 'fiktie-film'

In de eerste jaren van de film worden de kostuums ofwel verzorgd door de acteurs/aktrices zelf of zij worden gekocht of gehuurd bij lokale winkels/bedrijven. Sterren met een grote eigen garderobe worden het meest gevraagd. In de stomme-filmperiode bestaat dan ook geen 'screen-credit' voor kostuumontwerpers.

- 1911 Het eerste filmblad met publicatiefoto's verschijnt, *Photoplay*. Er komen er steeds meer bij: *Silver Screen*, *Motion Pictures*, *Screen Book*, *Screen Land*, *Modern Screen* enzovoort. Tijdens de draaidagen worden er 'stills' genomen die als fotomateriaal in de filmbladen verschijnen en het publiek op de hoogte stellen van de kostuums die de sterren in de komende films zullen dragen.
- 1912 Paul Poiret ontwerpt kostuums voor Sarah Bernhardt voor de filmversie van *QUEEN ELISABETH* (Mercanton en Desfontaines) en *AN ACTRESS'S ROMANCE UNDER LOUIS XV.*
- 1916 D.W.Griffith laat voor de film *INTOLERANCE* duizenden historische kostuums maken en richt hiervoor aparte kleedsets in. Ontwerp: Claire West.
- 1918 Louis Gasnier laat voor *MYSTERIES OF NEW YORK* speciaal voor de actrice Pearl White een kostuum ontwerpen. Haar kledij slaat zo aan bij het publiek dat het een soort 'uniform' wordt voor de kantoor- en winkelmeisjes.
- 1919 Cecil B. de Mille laat de Franse couturier Paul Iribé naar Hollywood komen om de kostuums te ontwerpen voor Gloria Swanson in de film *MALE AND FEMALE*. Paul Iribé geeft een nieuwe interpretatie aan het kostuum: 'Give it Art'; het kostuum is niet de aankleding van de ster maar is Kunst.

In de jaren twintig zijn films een deel van het Amerikaanse leven geworden. Vrouwen kopiëren de stijl van hun sterren. Een commerciële mode-industrie komt op gang. Ontwerpers worden in de film steeds belangrijker en zij kunnen beschikken over enorme budgetten. Exclusieve stoffen, zijde, crêpe, taft, bont, parels, diamanten en allerlei veren worden veelvuldig gebruikt.

- 1921 Natacha Rambova ontwerpt de kostuums voor *CAMILLE* in 'modern-art' stijl.
- 1922 Natacha Rambova laat zich voor *SALOMÉ* inspireren door tekeningen van Aubrey Beardsley. Met haar ultra-moderne creaties schokt zij het publiek, maar weet een nieuwe benadering aan het kostuumontwerp te geven.

Gloria Swanson in een kostuum van Paul Iribé voor *MALE AND FEMALE*
(C. B. de Mille, 1919)

Midden jaren twintig wordt Hollywood het middelpunt van filmmaatschappijen en studio's: Metro Goldwyn Mayer, Paramount Pictures, Warner Brothers, RKO, Universal Pictures. Al deze grote filmmaatschappijen nemen een 'head-designer' in vaste dienst.

- 1922 Paramount kontrakteert Howard Greer, bekend om zijn 'Haute Couture Chic'.
- 1925 Paramount trekt Travis Banton aan (eerste film *THE DRESSMAKER FROM PARIS* van Paul Bern), bekend om zijn bias-cut en soepel om het lichaam vallende creaties. Edith Head wordt zijn assistente. Banton werkt veel samen met Marlene Dietrich en Mae West.
- 1925 MGM haalt de franse couturier Erté naar Hollywood. Zijn exclusieve modellen blijken echter in de film niet erg aan te slaan en na een jaar keert hij teleurgesteld naar Parijs terug.
- 1926 Lillian Gish verwerpt de kostuumontwerpen van Erté voor haar rol van Mimi in *LA BOHÈME* (King Vidor). Samen met haar kleedster Lucia Coulter ontwerpt zij haar eigen kleding.
- 1926 RKO kontrakteert Walter Plunkett, bekend om zijn periode-kostuums voor vele historische films. Hij werkt vaak samen met Katharine Hepburn.
- 1927 Universal Pictures kontrakteert Vera West.
- 1927 De eerste geluidsfilm *THE JAZZ-SINGER* (Alan Crosland) brengt problemen voor de kostuums. Veel materiaal en accessoires maken te veel lawaai. Adrian: '... it sounds like an approaching army truck'. Soepelere stoffen en lichtere accessoires gaan gebruikt worden.
- 1928 MGM kontrakteert Adrian. Hij onderstreept de betekenis van de verbinding tussen de fotografie (camerawerk-regie) en de kostuums. Mode en mode-in-film vragen volgens hem om een totaal verschillende benadering. Hij werkt onder andere met Greta Garbo en Joan Crawford.
- 1932 Warner Brothers kontrakteert Orry-Kelly. Hij eist kwaliteit en heeft een eigenzinnige inbreng. Zijn periode-kostuums zijn altijd gebaseerd op grondig historisch onderzoek. Hij ontwerpt onder meer voor Bette Davis.

De ontwerpers moeten de sterke kanten van de sterren benadrukken en de slechte verdoezelen. Als de sterren meer en meer karakterrollen gaan spelen, is een passend kostuum van groot belang (veel sterren hebben geen mannequin-figuren.)

Vaak worden er verschillende versies van één kostuum gemaakt om het in elke positie zo goed mogelijk te laten uitkomen en om praktische redenen: als er met het ene kostuum iets gebeurt, kan er toch doorgefilmd worden.

Adrian en Greta Garbo op de set voor THE SINGLE STANDARD (1929)

Hollywood wordt big-business. De films mogen veel geld kosten, er wordt in luxe geleefd, de kostuumafdelingen worden kleine fabrieken. Hollywood wordt toonaangevend voor de Amerikaanse mode en maakt zelfs de oversteek naar Europa.

Favoriete sterren als Greta Garbo, Marlene Dietrich, Bette Davis en anderen gloriëren. In de regel werken zij samen met een vaste ontwerper, bij wie zij meestal ook hun privé-garderobe bestellen. De image-uitstraling die de sterren beroemd maakt, wordt zeker mede bepaald door de ontwerper die hun kostuums kreëert.

De kleurenfilm (Technicolor) brengt een nieuwe ontwikkeling in het kostuumontwerp op gang. Voor de zwart-wit films werden allerlei kleuren naast elkaar gebruikt om de grijswaarden in de fotografie het best tot hun recht te laten komen. Nu moeten de kleuren zorgvuldig gekozen worden en gaan zij een specifieke rol spelen in de image/karakter-bepaling van de sterren.

Veel musical-films worden gemaakt, onder meer door: Busby Berkeley met ontwerper Adrian, en Fred Astaire/Ginger Rogers met als ontwerpers Walter Plunkett en Bernard Newman.

- 1932 Voor Joan Crawford ontwerpt Adrian kostuums die haar brede schouders en smalle heupen accentueren, een merkteken waarmee ze beroemd wordt. 'The Crawford-look' doet zelfs haar invloed gelden in Parijs.
- 1935 De eerste succesvolle kleurenfilm BECKY SHARP (Rouben Mamoulian). Ontwerp: Robert Edmond Jones.
- 1936 Herschel ontwerpt gedurende zes jaar voor vele low-budgetfilms (b-pictures), bijvoorbeeld MR. MOTO (Norman Foster) en CHARLIE CHAN.
- 1936 Dorothy Lamours 'wrap-around' badkostuum wordt de toonaangevende badmode in Amerika. Ontwerp: Edith Head.
- 1937 Soms worden Parijse couturiers gevraagd om te ontwerpen voor films, zoals voor ARTISTS AND MODELS ABROAD (Mitchell Leisen).
- 1938 Dat een zwart-witfilm toch een ervaring van kleur kan overbrengen, laat Orry-Kelly zien met zijn ontwerp voor de 'fel-rode' jurk van Bette Davis in de film JEZEBEL (William Wyler).
- 1938 Edith Head wordt 'head-designer' voor Paramount.
- 1939 Travis Banton wordt 'head-designer' voor Twentieth Century Fox.
- 1939 Walter Plunkett ontwerpt de kostuums voor de film GONE WITH THE WIND (Victor Fleming samen met George Cukor/Sam Wood). Hij verbindt histories realisme en filmiese romantiek. Beroemd is de groene 'curtain-dress'.

De jaren veertig

Als Amerika aan de oorlog gaat deelnemen op 7 december 1941, lijkt de tijd van de weelde voorbij. De studio's werken met een minimum aan materiaal en personeel. Oude kostuums worden opnieuw gemodelleerd. Goedkopere stoffen en namaakdekoraties doen hun intrede. De oorlog brengt een ommekeer, de ontwerpers moeten in het vervolg ernstig rekening houden met hun budgetten.

Na de oorlog spelen sociale problemen, geweld (Film Noir) en horror een steeds grotere rol in de film. 'Dress her down' wordt het nieuwe motto.

- 1940 *THE GRAPES OF WRATH*, een film van John Ford over een arme boerenfamilie, vraagt om een nieuwe richting in het kostuumontwerp (dress-down). De vuile overalls, gekreukte jurken en beduimelde hoeden vormen nu de inzet van het ontwerpen. Ontwerp: Gwen Wakeling.
- 1940 Ontwerpster Renie start met haar 'white collared suit' voor Ginger Rogers in de film *KITTY FOYLE* (Sam Wood), een nieuwe 'look' in de modewereld.
- 1941 Charles Le Maire wordt 'Art-director' bij Twentieth Century Fox.
- 1941 Cukor onderneemt een poging om Greta Garbo in de film *TWO FACED WOMAN* (George Cukor) het image van een 'common girl' mee te geven. De samenwerking tussen Cukor, Garbo en Adrian stelt problemen. Adrian verlaat MGM en Greta Garbo verlaat de cinema.
- 1942 Adrian, Howard Greer, Travis Banton, Irene en Vera West inspireren meer en meer de new-yorkse fabrikanten. Vaak hebben de ontwerpers naast hun werkzaamheden bij de film een eigen salon.
- 1948 Eindelijk komt er een officiële erkenning van het kostuum-ontwerp in de film. De eerste Academy-Award gaat naar Barbara Karinska voor *JOAN OF ARC* (Victor Fleming) met Ingrid Bergman. Er komen twee Oscar-kategorieën voor kostuum-ontwerp: 1. voor kleurenfilms; 2. voor zwart-wit films. (In 1967 worden deze teruggebracht tot één Oscar-kategorie).

De jaren vijftig

De zekere jaren van Eisenhower. Veel meer dan de individuele ster, zorgt nu de professionele top van regisseur, camera-man, producer voor de kassuccessen.

De goed opgevoede vrouw die het moederschap adoreert en een orde-lijk, degelijk leven leidt, past in het interieur van de jaren vijftig, in nieuw-

bouwvijken en met praktische elektrische apparaten. De vrouw is keurig gekleed, draagt een natuurlijk kapsel en bijna geen make-up. Hollywood bevestigt dit vrouwbeeld met sterren als Doris Day, Debby Reynolds, Jane Powell. Kostuums worden 'neat as a pin'. De Franse mode-couturiers krijgen weer een sterkere invloed op Hollywood.

Edith Head staat gedurende de jaren vijftig elk jaar op de nominatie voor een Academy Award. In deze periode krijgt ze voor haar ontwerpen zes Oscars, bijvoorbeeld: 1950 *ALL ABOUT EVE* (Joseph L. Mankiewicz), 1953 *ROMAN HOLIDAY* (William Wyler), 1960 *THE FACTS OF LIFE* (Melvin Frank).

1950 Edith Head ontwerpt de kostuums voor *SUNSET BOULEVARD* (Billy Wilder) met Gloria Swanson. De film geeft een gewaagde 'realistische' kijk achter de schermen van de Hollywoodfabriek. Voor deze film werken Gloria Swanson en Edith Head nauw samen.

1950 De Franse couturier Christian Dior maakt de ontwerpen voor de film *STAGEFRIGHT* (Alfred Hitchcock) met Marlene Dietrich. Dior blijft tot 1957 periodiek ontwerpen voor Hollywood leveren.

1950 Helen Rose ontwerpt verschillende badkostuums voor Esther Williams, die een grote badkostuum-mode op gang brengt die uitgaat van lichtere en fijnere stoffen. Catalina, Jantzen, Rose Marie Reid volgen de films met Esther Williams op de voet om de ontwerpen van Helen Rose direct te gebruiken voor de badmode-industrie.

1951 De big-budget musical *AN AMERICAN IN PARIS* (Vincente Minnelli) met Gene Kelly en Leslie Caron krijgt een Academy Award. Irene Sharaff creëert de kostuums voor de schitterende 'droom-ballet'-scène. Sommige ontwerpen zijn geïnspireerd op Franse schilders als Lautrec en Degas. Irene Sharaff ontwerpt vele danskostuums die én een lust zijn voor het oog én veel bewegingsvrijheid bieden.

1952 Schiaparelli en Marcel Vertes, couturiers, ontwerpen voor de film *MOULIN ROUGE* (John Huston).

1954 Edith Head zorgt voor een rage met het ontwerp van haar simpele 'boothalsjurk' voor Audrey Hepburn in *SABRINA*.

1958 Cecil Beaton ontwerpt de kostuums en de dekors voor *GIGI* (Vincente Minnelli) met Leslie Caron. Hij krijgt een Academy Award voor kleur.

De jaren zestig en zeventig

Steeds nieuwere produktietechnieken verschijnen en steeds meer films worden op lokatie gemaakt. Hollywood verliest zijn centrale positie, de maatschappijen en producers verdwijnen naar goedkopere landen zoals Mexico, Italië, Joegoslavië.

Er is een groeiende vraag naar realistische getinte films met een 'straight-from-the-rack-look'. Kostuumontwerpers zijn eerder manager van een klerenafdeling of winkelier voor een passende garderobe dan kunstzinnige 'scheppers'. Er zijn geen vaste ontwerpers meer in dienst, maar er wordt gewerkt met free-lancers. Alleen als er een large-budgetfilm wordt gemaakt, worden Irene Sharaff, Edith Head, Aghayan of Mackie gekontraakteerd.

In de jaren zeventig raakt Hollywood steeds meer in verval en verdwijnen er veel boeken uit de enorme research-bibliotheken. Exklusieve kollekties van Amerikaanse en Europese modepublicaties, foto's, tekeningen, katalogi en boeken gaan verloren, verdwijnen of worden verkocht. 'The past was something to laugh at and forget... they sold or threw out their own history.'

1964 Cecil Beaton gebruikt het ontwerp 'lampshade' van Poiret voor de Ascot-scène in *MY FAIR LADY* (George Cukor).

1967 Truscott verzorgt de historische kostuums voor *CAMELOT* (Joshua Logan) met Vanessa Redgrave en Richard Harris. De ruwe materialen en 'barbaarse look' maakt hij met perfecte precisie.

1967 Theodora Van Runkle ontwerpt de kleding voor de nostalgische film *BONNIE AND CLYDE* (Arthur Penn), die terugverwijst naar de jaren twintig. De mode haakt hier op in en de tweede-handswinkels schieten uit de grond. In de jaren zeventig hebben veel succesvolle films een ambiance van nostalgie:

1973 *THE STING* (George Roy Hill). Ontwerp: Edith Head.

1974 *THE GREAT GATSBY* (Jack Clayton). Ontwerp: Theoni V. Aldredge, Ralph Lauren.

1975 *FUNNY LADY* (Herbert Ross). Ontwerp: Ray Aghayan, Bob Mackie.

1975 Hollywood-costume Exhibition (Diana Vreeland), *Romantic and glamorous Hollywood design in New-York's Metropolitan Museum of Art*. Het tonen van een kostuumkollektie als ode aan de ontwerper.

Bronnen

Dale McConathy, Diana Vreeland, *Hollywood Costume. Glamour! Glitter! Romance!* New York (Abrams) 1976.

David Chierichetti, *Hollywood Costume Design*. New York (Crown) 1976.

Elizabeth Leese, *Costume Design in the Movies*. Bembridge (bcw Publishing) 1976.

W. Robert La Vine, *In a Glamorous Fashion. The fabulous years of Hollywood costume design*. Londen (Allen and Unwin) 1981.

M.J. Bailey, *Those Glorious Glamour Years. The great costume designs of the Nineteen Thirties*. Secaucus (Citadel) 1982.

Schets van Cecil Beaton voor de Ascot-jurk in MY FAIR LADY (G. Cukor, 1964)